

HƏYAT BİLGİSİ

DƏRSLİK

1
~~LAYIHİ~~

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni

*Musiqisi Üzeyir Hacıbəylinin,
sözləri Əhməd Cavadındır.*

Azərbaycan! Azərbaycan!
Ey qəhrəman övladın şanlı Vətəni!
Səndən ötrü can verməyə cümlə hazırız!
Səndən ötrü qan tökməyə cümlə qadiriz!
Üçrəngli bayrağınla məsud yaşa!
Minlərlə can qurban oldu!
Sinən hər bə meydan oldu!
Hüququndan keçən əsgər,
Hərə bir qəhrəman oldu!

Sən olasan gülüstan,
Sənə hər an can qurban!
Sənə min bir məhəbbət
Sinəmdə tutmuş məkan!

Namusunu hifz etməyə,
Bayrağını yüksəltməyə
Cümlə gənclər müştəqdir!
Şanlı Vətən! Şanlı Vətən!
Azərbaycan! Azərbaycan!

LAYIHƏ

HEYDƏR ƏLİYEV
AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ

LƏYİLİH

LAYIH

NƏRGİZ CABBARLI
GÜLSƏN SOLTANOVA

Ümumtəhsil məktəblərinin 1-ci sinfi üçün

HƏYAT BİLGİSİ

fənni üzrə

DƏRSLİK

Bu nəşrlə bağlı irad və təkliflərinizi
info@eastwest.az və **derslik@edu.gov.az**
elektron ünvanlarına göndərməyiniz xahiş olunur.
Əməkdaşlığınız üçün əvvəlcədən təşəkkür edirik!

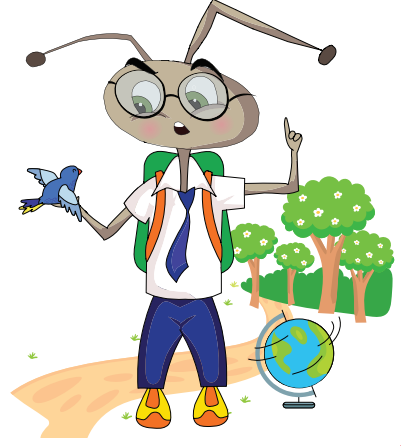

ŞƏRQ-QƏRB

LAYİHƏ

DÜNYAMIZ

Canlılar və cansızlar	6
Yaşamaq üçün vacib olanlar	8
Canlıların yaşadığı yerlər	10
Cansızlar	12
Fəsilər	14
Yer kürəsi evimizdir	16
Təmiz ətraf mühit	18
Layihə. Gəlin quş yuvası düzəldək	20

FƏRD VƏ CƏMIYYƏT

Mənim ailəm	22
Kollektivimiz	24
Gün rejimimiz	26
Pullarımız	28
Büdcəmizi qoruyaq	30
Dövlət rəmzləri	32
Məktəb qaydaları	34
Hüquqlarımız	36
Layihə. Gəlin kitabça tərtib edək	38

Şerti işarələr:

Gəlin düşünək

Açar sözlər

DAVRANIŞLARIMIZ

Biz necə davranmalıyıq	40
Yanlış davranışlar	42
Yaxşı xüsusiyyətlərimiz	44
Xoşlamadığımız xüsusiyyətlər	46
Layihə. Yurdumuza bahar gəlir	48
Din	50
İnsanlara hörmət və qayğı	52
Layihə. Sehrlı torba	54

SAĞLAM HƏYAT – XOŞBƏXT HƏYATDIR

Sağlam həyat	56
Geyimlərimiz və sağlamlığımız	58
Ehtiyatlı olaq	60
Təhlükəli avadanlıqlar	62
Nəqliyyat növləri	64
Yol hərəkəti qaydaları	66
Təbiət hadisələri	68
Qəzalardan müdafiə	70

Ədəbiyyat siyahısı	72
--------------------	----

Sual və tapşırıqlar

Gəlin araşdırmaq

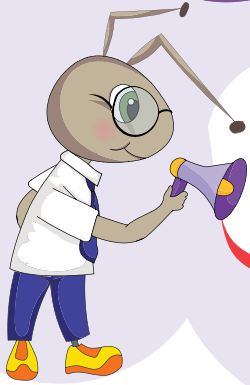
Maraqlıdır

Nəticə çıxarmaq

LAYIHƏ

1

CANLILAR VƏ
CANSIZLAR

*Təbiətdə çoxlu
canlı və cansız
varlıqlar var.*

*təbiət
canlı
cansız*

Şəkildə gördükləriniz haqqında danışın.

Şəkildəki canlı və cansızları seçin. Sizcə, nə üçün onların bəzilərinə canlı, bəzilərinə isə cansız deyirik?

Şekildəki canlıları işarələyin. Onların canlı olduqlarını nədən bildiniz? İzah edin.

Şekildəki ayılar bir-birindən nə ilə fərqlənir?

Bəs güllər?

GƏLİN MÜŞAHİDƏ EDƏK

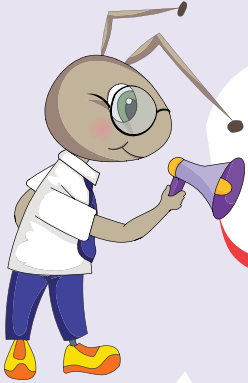
Təbiətdə gördüyümüz canlı və cansız varlıqları müşahidə edin, sonra da rəsmlərini çəkin.

Təbiətdə gördüklərinizin bəziləri canlıdır. Onlar qidalanır, nəfəs alır, çoxalır. Bəzi varlıqlar isə heç vaxt canlı ola bilməz.

LAYIHA

2

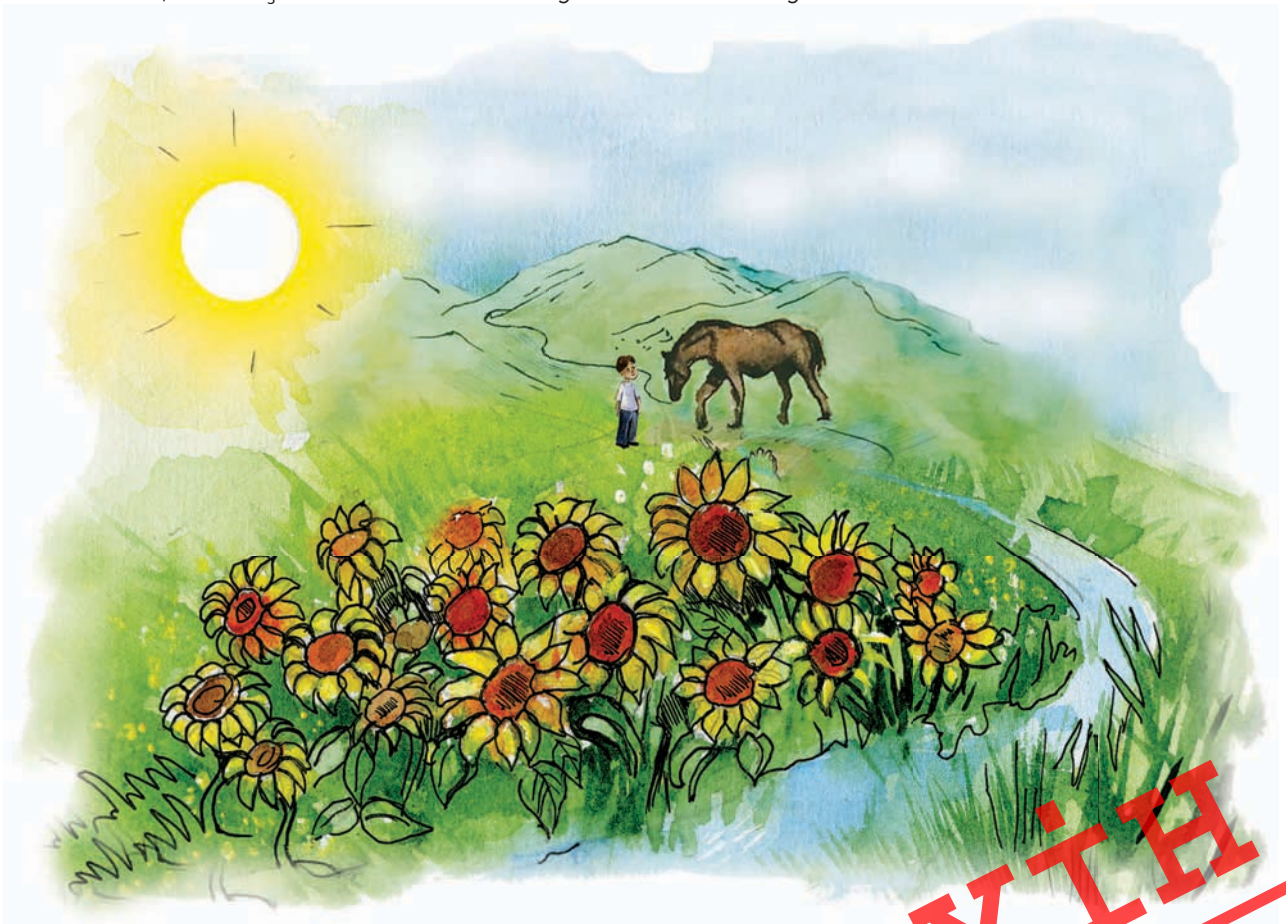
YAŞAMAQ ÜÇÜN
VACİB OLANLAR

Yaşamaq üçün
canlıların bir çox
şeyə ehtiyacı var.

su
hava
torpaq
Günəş

Şəkildə gördüyünüz canlılar haqqında danışın.
Sizcə, nə üçün bu bitkilər eyni tərəfə boylanır?

Canlıların böyüməsi üçün daha nə lazımdır?

LAYIHƏ

Şekildəki canlılara yaşamaq üçün vacib olanları seçin və boş xanaları rəngləyin.

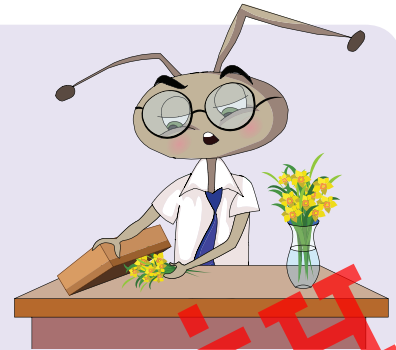

Gülləri müqayisə edin. Sizcə, birinci şəkildəki gülün nəyə ehtiyacı var? Xətlərlə birləşdirin.

GƏLİN MÜŞAHİDƏ EDƏK

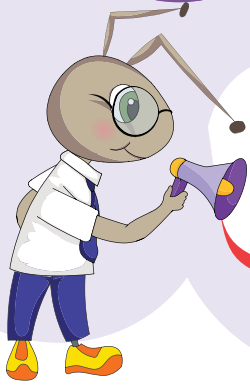
Gülləri iki hissəyə ayırın. Bir hissəsini güldəndəki suyun içinə qoyun, digər hissəsini isə qutunun altına yerləşdirin. Gələn dərsə güllərdə baş verən dəyişikliyi müzakirə edərsiniz.

Yaşamaq üçün canlılara hava, su, torpaq, Günəş və qida lazımdır.

LAYIHLI

3

CANLILARIN
YAŞADIĞI YERLƏR

Canlılar yaşamaq üçün fərqli yerləri seçirlər.

su
quru

Şekildə gördükləriniz haqqında danışın.

Şekildəki canlıların yaşadıkları yeri tapın. Bəs insan yaşamaq üçün necə yerləri seçir?

Şekilləri canlıların yaşadıkları yerlərə uyğun birləşdirin.

GƏLİN MÜQAYISƏ EDƏK

Sizcə, eyni canlılar fərqli mühitlərdə yaşaya bilirlərmə? Şəkildəki canlılar yaşamaq üçün lazım olanları necə tapırlar?

Qurbağa kimi bəzi canlılar həm suda, həm də quruda yaşayır.

Başqa hansı belə canlıları tanıyırsınız?

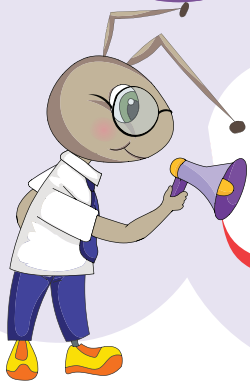

Canlılar qida, su, sığınacaq tapıb bildikləri yerlərdə yaşayırlar.

LAYIHƏ

4

CANSIZLAR

Ətrafımızda bir-birindən fərqlənən cansız varlıqlar var.

*forma
ölçü
material*

Şəkildə gördükləriniz haqqında danışın.

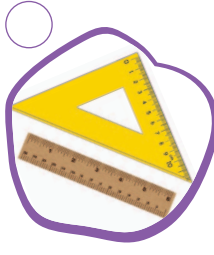

Gördüyünüz cansız əşyaları sadalayın. Onların hansı əlamətlərə – rəngə, ölçüyə, formaya malik olduğunu deyin.

LAYIHƏ

Şəkildəki cansız əşyaları işarələyin. Onların cansız olduğunu nədən bildiniz?

GƏLİN MÜQAYİSƏ EDƏK

Şəkildəkiləri bir-birindən fərqləndirə bilərsinizmi?

Bəs bu şəkildəkiləri?

Heç bilirsiniz ki, işlətdiyimiz kağız ağacdən hazırlanır?

Kağız və plastik qablar toplanaraq təkrar istehsal edilə bilər.

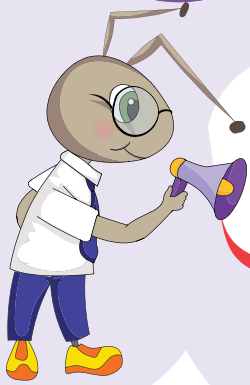

Ətrafınızda müxtəlif əşyalar var. Onlar ölçüsünə, materialına, çəkisinə, rənginə görə bir-birindən fərqlənir.

LAYIHƏ

5

FƏSİLLƏR

Təbiət çox dəyişkəndir.

*fəsil
yağış, qar
dolu, külək*

Gördükləriniz haqqında danışın. Sizcə, şəkillərdə dəyişən nədir?

Bu dəyişikliyin səbəbini necə izah edə bilərsiniz? Fəsillər dəyişdikcə insanların, heyvanların, bitkilərin həyatı necə dəyişir?

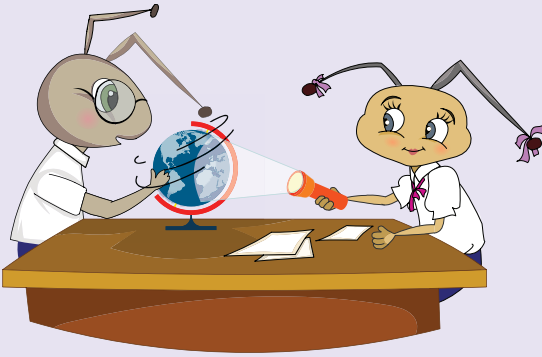
Sizcə, oğlan havaya uyğun olaraq hansı geyimini geyinməlidir?

Aşağıdakı geyimlərin hansı fəslə aid olduğunu deyə bilərsinizmi?

GƏLİN ARAŞDIRAQ

Təsəvvür edin ki, fənər Günəşdir. Onun işığının qlobusa düşdüyü yerdə gündüz olacaq, yoxsa gecə? İsti olacaq, yoxsa soyuq?

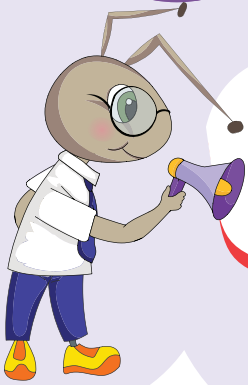
Dünyada elə yerlər var ki, orada heç vaxt fəsil dəyişmir. Məsələn, Antarktidada həmişə oşdır.

Təbiət fəsillərdən asılı olaraq dəyişir. Havalar isindikcə təbiət oyanır.

LAYIHƏ

6

YER KÜRƏSİ
EVİMİZDİR

*Yer kürəsinin
böyük bir hissə-
sini su təşkil edir.*

*dağ
təpə
göl, çay*

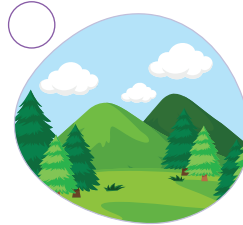
Şəkilə gördükləriniz haqqında danışın.

Dağı təpədən, çayı göldən necə fərqləndirmək olar?
Sizcə, su olmayan ərazi necə ola bilər?

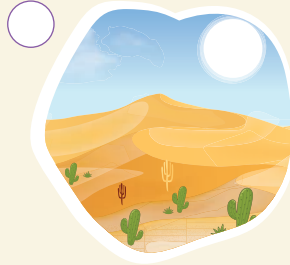
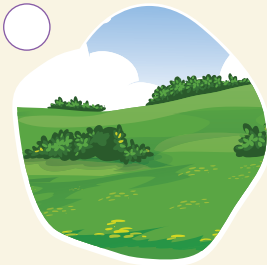
Şekillərdə gördüyünüz su hövzələrini işarələyin. Onlardan hansı daha böyükdür? Bəs hansının suyu içməli deyil?

Yaşadığınız bölgədə hansı çay, göl, dağ, dəniz var?

Şəkildəkilərdən hansına səhra demək olar?

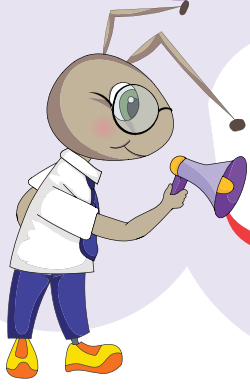
Yer kürəsinin böyük hissəsini su tutduğu üçün o, kosmosdan mavi rəngdə görünür.

Yer kürəsi çaylar, göllər, dağlar, təpələrə zəngindir. Onlar ölçüsünə görə bir-birindən fərqlənir.

LƏLİLƏ

7

TƏMİZ ƏTRAF
MÜHİT

*Biz sağlam
yaşamağı
seçirik.*

*təmizlik
sağlamlıq
mühit*

Yaşamaq üçün
şəkillərdəki
hansı otağı
seçərdiniz?

Sizcə, təmiz
ətraf mühit
necə olmalıdır?

Təmiz ətraf
mühit yarat-
maq üçün siz
nə edirsiniz?

LAYİHƏ

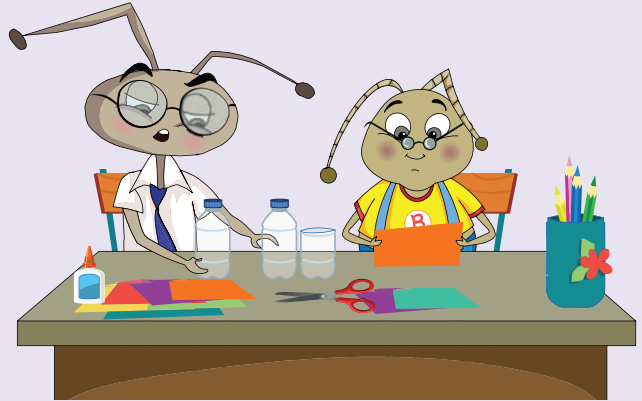
Sizcə, hansı şəkillərdə ətraf mühitə ziyan vurulur? İşarələyin və səbəbini izah edin.

GƏLİN BİRLİKDƏ DÜZƏLDƏK

Artıq istifadə edilmiş plastik qablar təbiəti çirkləndirir. Onlardan qələmqabı düzəldin.

Plastik qablardan daha nə hazırlamaq olar?

Siz təbiətin bir parçasısınız. Onu qorumaqla həm digər canlıları, həm də öz sağlamlığınızı qoruyursunuz.

LƏZZİT

GƏLİN QUŞ YUVASI DÜZƏLDƏK

İstifadə etmək üçün plastik qablar, ağac çubuğu, qayçı, sulu boya, rəngli qələmlər, saman, buğda və s.

Gəlin birlikdə "Sərçə" mahnısına qulaq asaq.

Musiqisi
Oqtay Zülfüqarovun,
sözləri
Teymur Elçinindir.

Payızda quşların bir çoxu isti ölkələrə köçür. Amma elə quşlar var ki, qışda da sizinlə qalır. Məsələn, sərçələr. Siz onların həyatını asanlaşdırmaq üçün quş yuvası düzəldib məktəbinizin həyətindən asa bilərsiniz. Bunun üçün plastikin qablardan və ya atdığı karton qutulardan istifadə etmək olar.

LAYİH

1-ci addım: Qruplara bölünün. Hər bir qrup ayrıca quş yuvası hazırlasın.

2-ci addım. Yuva hazırlamaq üçün içi boş süd qabından, yaxud plastik su qabından istifadə edə bilərsiniz.

3-cü addım. Qutunun üzərində qələmlə qanad, gözlər, quşun içəriyə girə bilməsi üçün qapı şəkli çəkin.

4-cü addım. Cizgilənmiş yerləri müəlliminizin və ya böyüklərin köməyi ilə kəsin.

5-ci addım. Qutunuzu rəngləyin və quşa bənzəməsinə çalışın. Hər kəs onu istədiyi kimi rəngləyə bilər.

6-cı addım. Qutunun ön hissəsinə kiçik bir çubuq parçası keçirin. Bu, sarçenin üstünə qonması üçündür.

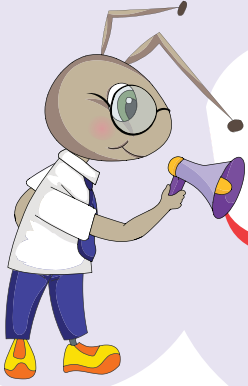
7-ci addım. Yuvanın içinə saman, yaxud quru ot tökün.

8-ci addım. Artıq onu məktəbin həyətinə çıxarıb müəllimin köməyi ilə ağac budağından asa bilərsiniz.

LAYİHƏ

1

MƏNİM AİLƏM

*Çətində arxa, darda
köməkdir, ailə dost-
luq, birlik deməkdir.*

*ailə
valideyn
övlad*

Şəkildə gördükləriniz haqqında danışın. Sizcə, nə üçün bu insanların birliyinə ailə deyirik?

Ailə kimlərdən ibarətdir? Ailə üzvlərini bir-birinə hansı hisslər bağlayır? Ailə üzvlərinin hansı vəzifələri var?

Şəkildə nə görürsünüz? Siz bu şəkildə nəyi dəyişdirərdiniz? Niyə?

GƏLİN DÜZƏLDƏK

Birlikdə ailə ağacı düzəldin və ailə üzvlərinizin şəkillərini onun üzərində yerləşdirin.

Valideynləri olmayan uşaqların qayğısına dövlət qalır. Bu uşaqlar da onları sevən insanların olduğu mühitdə böyüyürlər.

Ailə ilə birlikdə keçirdiyiniz hansı anları maraqlı hesab edirsiniz? Bu haqda danışın.

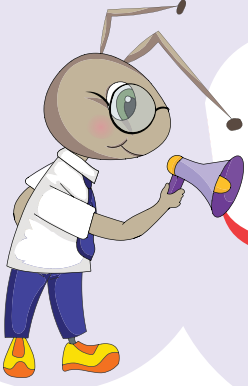

Ailə bir-biri ilə qohumluq bağları olan insanların birliyidir. Ailə hər kəsin həyatında böyük rol oynayır.

LAVİTİ

2

KOLLEKTİVİMİZ

İnsanlar birlikdə çalışmağı, əylənməyi sevirlər.

*kollektiv
birlik
vəzifə*

Şəkildə gördük-
ləriniz haqqında
danışın. İki şəkil
arasında fərq
nədədir?

Aşağıdakı
şəkildəkiləri necə
adlandırıra bilərik?

Nə üçün kollektivə
bəzən ailə deyirik?

Birlikdə çalışmaq,
işləmək, bir-birimizə
yardım etmək nə
üçün vəzifəmiz
hesab olunur?

Kollektivdə hər kəs çalışdığı zaman kiminsə kənarında qalması nə üçün düzgün deyil? Sizcə, bu oğlanı işə necə cəlb etmək olar?

Şəkildəkilərin hansını kollektiv adlandırma bilərik? İşarələyin.

İnsanlar lap qədimdən birlikdə işləməyi və əylənməyi seviblər. Qobustan qayalarındakı yallı gedən insanların şəkli buna sübutdur.

Gəlin birlikdə "Yallı" rəqsi edək. Bu rəqs qədimlərdən bəri xalqımızın birliyini ifadə edir.

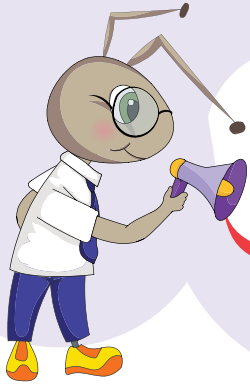

Güc birlikdədir. Ən çətin işləri asanlıqla etmək üçün insanların birlikdə işləməsi vacibdir.

LAYIHƏ

3

GÜN REJİMİMİZ

Vaxtı düzgün bölüşdürmək uğur qazanmağın ilk şərtidir.

*gün rejimi
vaxt*

Gördükləriniz haqqında danışın. Şəkillərdə pozulmuş ardıcılığı bərpa edin. Bu ardıcılıq necə adlanır?

Hər bir şəkildə günün hansı vaxtı olduğunu müəyyənləşdirin. Siz bu işlər üçün nə qədər zaman ayırırsınız?

Günün hansı vaxtı olduğunu tapmaq üçün siz daha çox nədən istifadə edirsiniz?

GƏLİN DÜZƏLDƏK

Günəş saati düzəltməyə çalışın. Stolüstü lampa sizin üçün Günəşi əvəz edəcək.

Gün ərzində dərs hazırlamaq üçün nə qədər zaman sərf etmək lazımdır?

İlk yaradılan saat Günəş saatıdır.

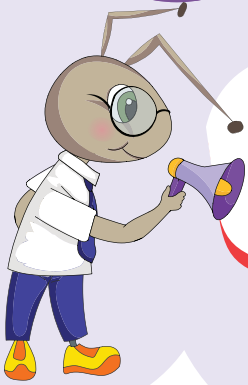

Uğur qazanmaq istəyirsinizsə, zamanı düzgün bölməyi, oxumağa, əylənməyə, idmana vaxt ayırmağı bacarmalısınız.

LAYIHƏ

4

PULLARIMIZ

Azərbaycan Respublikasının pul vahidi manatdır.

*pul
qəpik
manat*

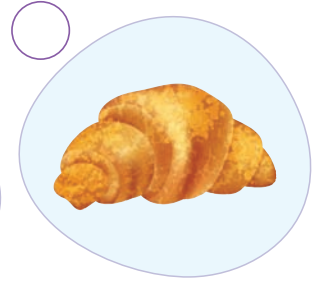
Şəkilə gördükləriniz haqqında danışın. Pul nə üçün istifadə olunur?

Pullar neçə cür olur? Manatdan başqa hansı pul vahidləri haqqında eşitmisiniz? Pul harada saxlanılır?

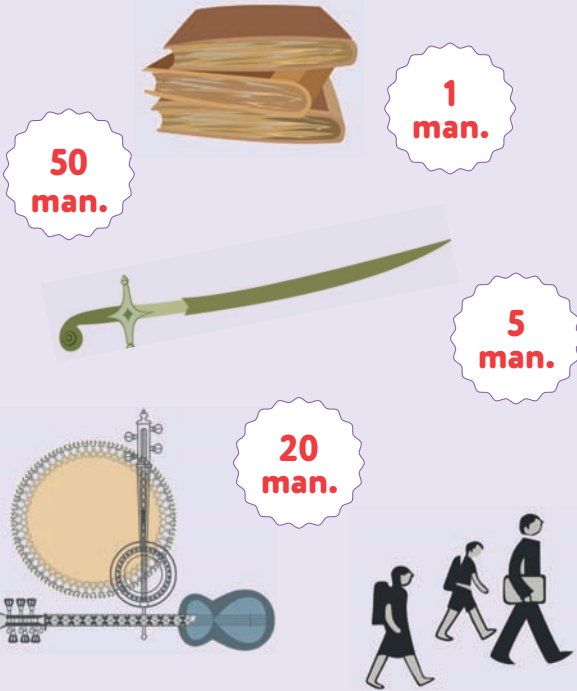

Gündəlik aldığınız cibxərcliyi ilə şəkindəkilərdən hansını almaq olar? İzah edin.

GƏLİN BİRLİKDƏ ARAŞDIRAQ

Aşağıdakı şəkillərə hansı pulların üzərində rast gəlmisiniz? Xətlərlə birləşdirin.

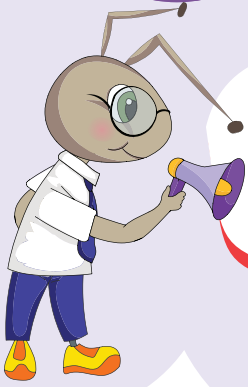
Azərbaycan manatının üzərində tariximizi, mədəniyyətimizi, təbiətimizi əks etdirən şəkillər var. Onlardan biri olan xarıbülbul əsasən Qarabağda bitir.

Hər bir dövlətin öz pulu olur. Biz kağız və metal pullardan istifadə edirik.

LAYIHƏ

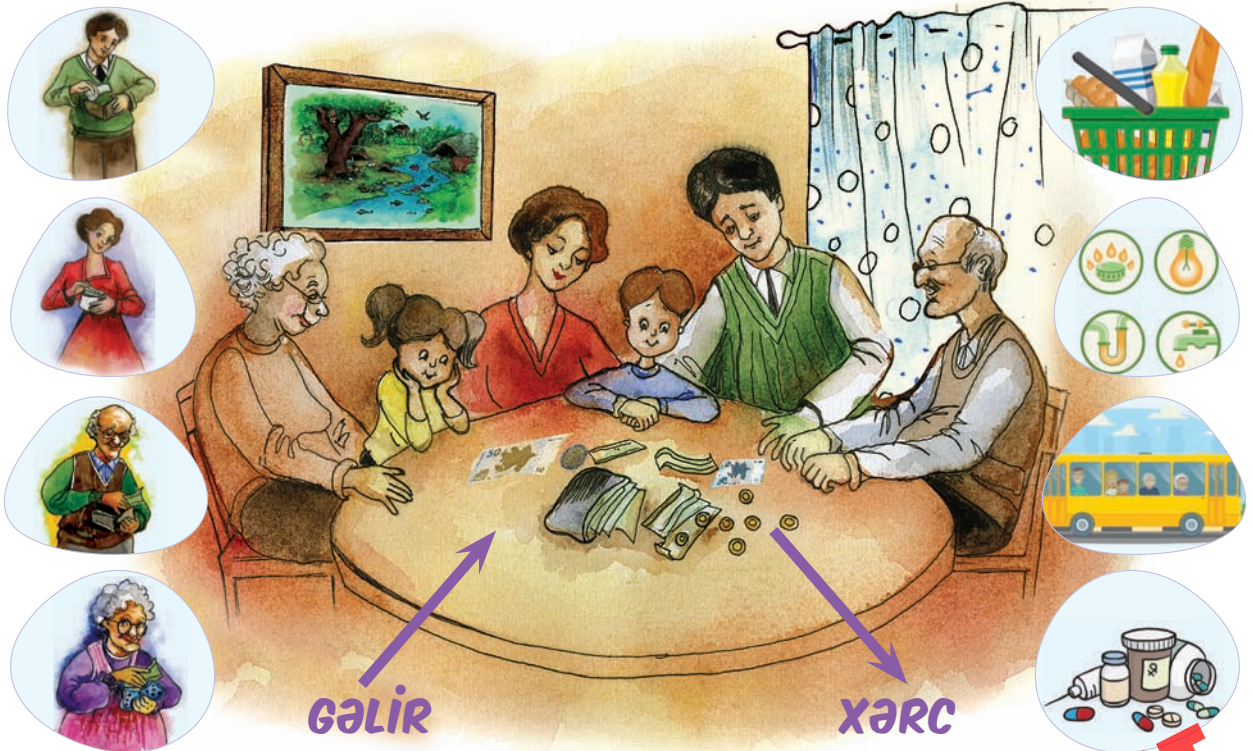
5

BÜDCƏMİZİ
QORUYAQQ

*Ailənin yaşamaq
üçün büdcəyə
ehtiyacı var.*

*büdcə
gəlir
xərc*

Şəkildə gördükləriniz haqqında danışın. Sizcə, ailənin büdcəsi necə yaranır? Gəlir və xərc nə deməkdir?

GƏLİR

XƏRC

Gündəlik və gözlənilməz xərclər nədir? Ailə büdcəsinə necə qənaət edilir? Büdcə xərclənərkən istək, arzu, yoxsa ailənin tələbatı nəzərə alınmalıdır?

Ailə büdcəsinin daimi, gündəlik xərclərini yaşıl, gözlənilməz xərclərini qırmızı qələmlə rəngləyin.

İsrafçılıq təsvir edilmiş şəkilləri işarələyin. Sizcə, ailə büdcəsinə başqa nə cür qənaət etmək olar?

Əgər büdcəni idarə etmək sizə tapşırılsaydı, pulları nəyə xərcləyərdiniz? Sizcə, ailədə uşaqların hər istəyi yerinə yetirilməlidirmi?

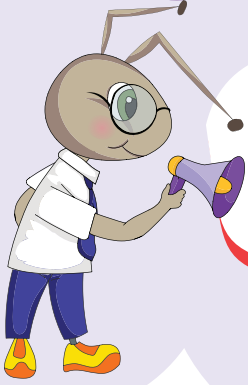
Qısa məsafəli yerlərə piyada getməklə, yaxud geyiminizə qarşı səliqəli davranmaqla büdcənizə qənaət edə bilərsiniz.

Ailənin büdcəsi onun gəlirləri və xərcləri hesablanaraq müəyyən edilir. Ailə büdcəsi ata və ananın əməkhaqqısı, baba və nənənin təqaüdü ilə yaranır.

6

DÖVLƏT RƏMZLƏRİ

Sərvətimdi, varım-
dı: gerbim, him-
nim, bayrağım!

bayraq
himn
gerb

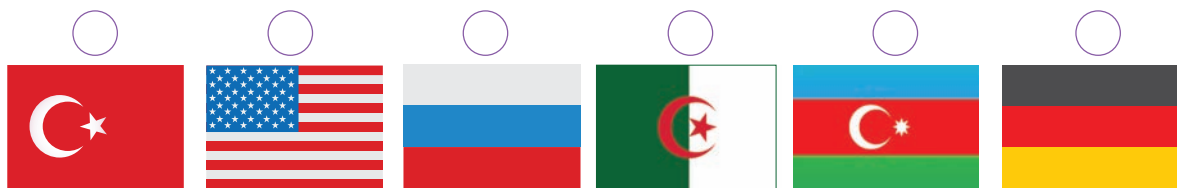
Şəkildə gördükləriniz haqqında danışın.

Dövlət rəmzləri dedikdə nə başa düşülür? Onlar haqqında nə bilirsiniz? Azərbaycan bayrağının rəngləri hansı mənanı verir?

Azərbaycan bayrağı ilə oxşar əlamətləri olan bayrağı işarələyin. Oxşarlıq nədədir?

Birlikdə Azərbaycan himnini oxuyun. Himni oxuyarkən necə dayanmaq lazımdır?

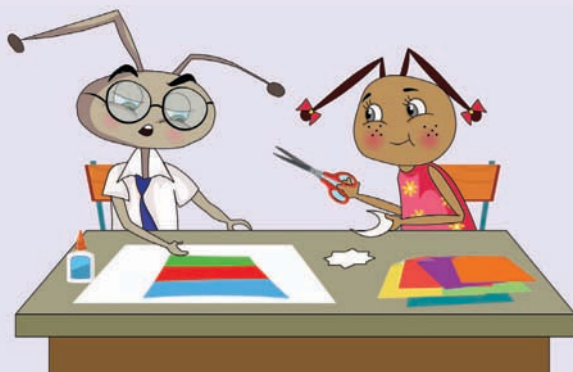

Dünyada əksər ölkələrin gerbləri qalxan üzərində təsvir edilib. Qalxan müdafiə rəmzidir.

GƏLİN DÜZƏLDƏK

Rəngli kağızlardan Azərbaycan bayrağı düzəldin və onun rəngləri haqqında danışın.

Sizcə, Azərbaycan himnini başqa dildə oxumaq olarmı? Səbəbini izah edin.

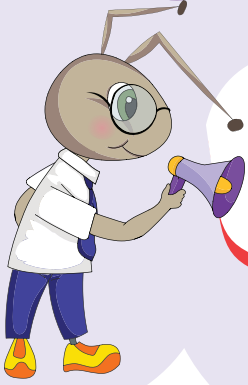

Azərbaycan Respublikasının dövlət rəmzləri bayraq, gerb və himnimizdir. Dövlət rəmzlərinə hörmətlə yanaşmaq hər kəsin borcudur.

LƏYİLİ

7

MƏKTƏB QAYDALARI

*Məktəbdə əməl
etməli olduğumuz
qaydalar var.*

*məktəb
qayda*

Şəkilləri müqayisə
edin.

Sizcə, hansı
şəkildəki uşaqlar
yaxşı oxuyan
şagirdlərdir?

Nə üçün belə
düşünürsünüz?

Şagirdlər mək-
təbdə hansı
qaydalara əməl
etməlidirlər?
Bu nə üçün
vacibdir?

Məktəb qaydalarının pozulduğu şəkilləri işarələyin və hər biri haqqında fikrinizi izah edin.

Dərse gecikdiyiniz zaman necə davranmaq lazımdır?

- *Üzr istəyib içəri girmək*
- *Evə qayıtmaq*

- *Növbəti dərsin başlanmasını gözləmək*

GƏLİN BİRLİKDƏ SEÇƏK

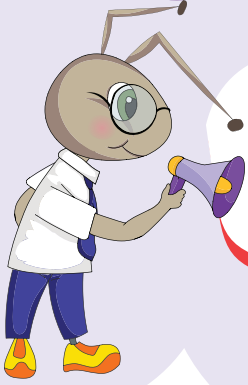
Məktəbdə tənəffüs zamanı şəkil-dəkilərdən hansını etmək olar?

Şagirdlər dərse vaxtında gəlməli, dərsin gedişatını pozmamalı, bir-birinə qarşı diqqətli olmalıdırlar. Məktəb qaydalarına əməl etmək şagirdlərin vəzifəsidir.

8

HÜQUQLARIMIZ

*Dövlətin bizə
verdiyi hüquqlar
var.*

*hüquq
uşaq*

Şəkilə gördükləriniz haqqında danışın.

Sizcə, şəkillərdə uşaqların hansı hüquqları təsvir edilib?

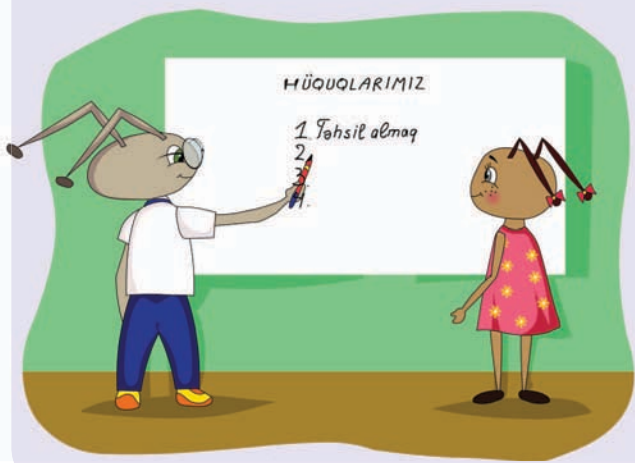

Hansı şəkildə uşaqların hüquqları pozulur? Bizim cəmiyyətimizdə bu cür hallara rast gəlmisinizmi?

GƏLİN TƏRTİB EDƏK

“Hüquqlarımız” adlı cədvəl tərtib edin və dolduraraq sinif otağının divarından asın.

Hər bir uşağın qəddar və kobud münasibətdən qorunmaq hüququ var.

1 iyun
Uşaqların Beynəlxalq
Müdafiəsi Günüdür.

Uşaqların məktəbdə oxumaq, tibbi xidmət almaq, istirahət etmək hüququ var. Hüquqlar dövlət tərəfindən qanunlarla qorunur.

LAYIQTIR

GƏLİN KİTABÇA TƏRTİB EDƏK

Musiqisi
Üzeyir Hacıbəylinin,
sözləri
Əhməd Cavadındır.

Gəlin Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himnini oxuyaq.

Kitab yaratmaq dünyanın ən maraqlı işlərindən biridir. Bəlkə, sizinlə birlikdə Azərbaycan Respublikasının dövlət rəmzləri haqqında bir kitabça yaratmağa çalışaq?

1-ci addım. Əgər razılaşdıqsa, qruplara bölünün. Hər qrup dövlət rəmzləri haqqında bildiyi məlumatları, şəkilləri toplusın.

2-ci addım. Himnimizin mətninin şəklini yapışdırmaqla, bayrağımızın və gerbimizin şəkillərini çəkməklə kitabçaları tərtib edə bilərik.

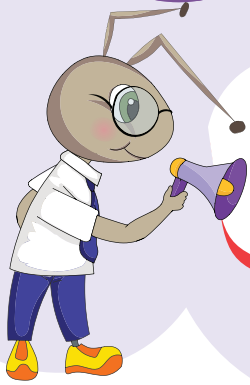
3-cü addım. Gəlin indi də hazırladığımız kitabçaları nümayiş etdirək. Bu kitabçalar sinifdə, oxu guşəsində qalacaq. Hər kəs onlarla tanış ola, dəyərləndirə bilər.

4-cü addım. İndi isə birlikdə gördüyümüz işi qiymətləndirək. Hər biriniz nümayiş edilən kitabçaların üz qabığına, tərtibatına, içində çəkilmiş şəkillərə xal verin. Verilən xallar toplanacaq və müəllimin verdiyi xal da əlavə edilərək qalib qrup müəyyən olunacaq.

LAYİHƏ

1

BİZ NECƏ
DAVRANMALIYIQ

Ünsiyyət zamanı
ən güclü vasitə
təbəssümdür.

ünsiyyət
davranış
nəzakət

Şəkilə gördükləriniz haqqında danışın. Nəzakət qaydaları dedikdə nə nəzərdə tutulur?

Günün müxtəlif zamanlarında, vaxtdan asılı olaraq, necə salamlamalıyıq? Təşəkkür etmək üçün hansı sözlərdən istifadə olunur?

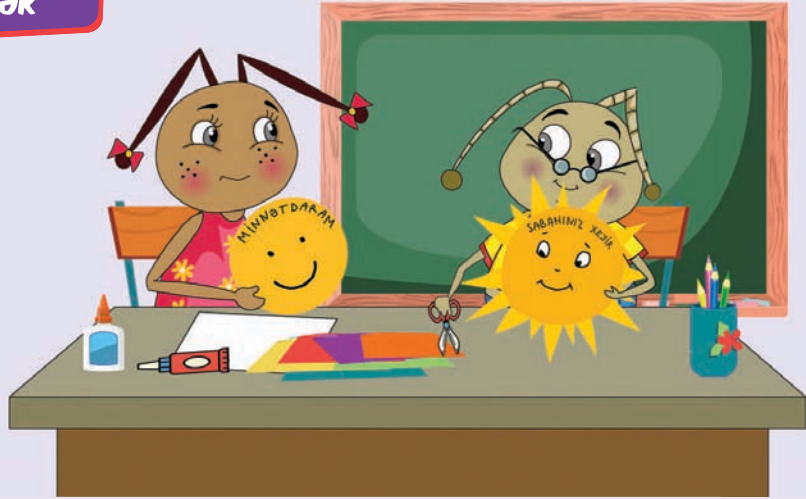

Şəkillərə əsasən, nəzakətli davranmaq üçün hansı sözlərdən istifadə edildiyini deyin. Fikrinizi izah edin.

GƏLİN ŞƏKİL ÇƏKƏK

Nəzakətli sözləri şəkillərlə təsvir edin.

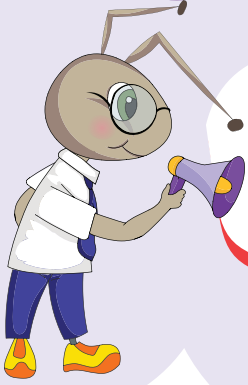
Sizcə, bizi kimsə səslədiyi zaman nə üçün “bəli” demək daha düzgündür? Bəs “yox” əvəzinə hansı sözdən istifadə edilməlidir?

İnsanlarla ünsiyyət zamanı nəzakətli davranmaq lazımdır.

LAYIHƏ

2

YANLIŞ
DAVRANIŞLAR

*Yanlış davranışı
heç kim
bəyənmir.*

*kobudluq
yalançılıq*

Şəkildə gördükləriniz
haqqında danışın.

Sizcə, hansı şəkildəki
uşaqlar yanlış dav-
ranırlar?

Səbəbini izah edin.

Hansı şəkildəki
hərəkəti kobud və
qaba adlandırmaq
olar?

Başqa hansı yanlış
davranışlar haqq-
ında bilərsiniz?

Şəkildəki davranışlardan hansı yanlış davranışdır? İşarələyin və haqqında danışın.

Dəcəl

Səhər-səhər oturmuş
Ağac üstündə bir quş.
Bir uşaq əlində daş,
Gəlirdi yavaş-yavaş.
İstədi, kola yatsın
Daşı o quşa atsın.
Quş ucaltdı səsinə
Oxudu nəğməsinə.
Gülümsünüb bu zaman
Daşı gizlətdi oğlan.

Sizcə, oğlan nə üçün belə etdi?

GƏLİN YAZAQ

Etdiyiniz yanlış davranışı kağıza yazın və yoldaşlarınıza etiraf edin.

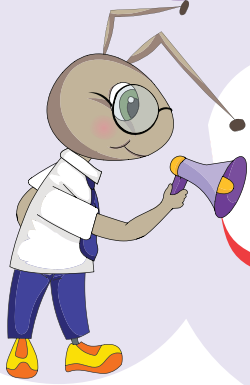
Təsəvvür edin ki, dərəcə hazır gəlməmişsiniz. Siz bu halda müəllimə nə cavab verərdiniz?

Kobudluq, yalançılıq yanlış davranışlardır. Bu cür davranmaqla sevgi, hörmət qazana bilməzsiniz.

3

YAXŞI XÜSUSİYYƏTLƏRİMİZ

Yaxşı xüsusiyyətlər insanın bəzəyidir.

*düzgünlük
xeyirxahlıq
çalışqanlıq*

Şəkillərdə gördükləriniz haqqında danışın. Sizcə, bu uşaqların hansı yaxşı xüsusiyyətlərini sadalamaq olar?

Xeyirxahlıq nədir?
Siz kimi yardımsever insan adlandırırınsınız?

Bu cizgi film qəhrəmanlarından hansı yaxşı xüsusiyyətləri ilə yadda qalıb? İşarələyin və haqqında danışın.

Çalışqan insanları daha çox nəyə bənzədirlər? Siz özünüz bununla bağlı nə müşahidə etmişiniz?

GƏLİN ÇƏKƏK

Yaxşı xüsusiyyətlərinə görə bənzəmək istədiyiniz nağıl, yaxud cizgi film qəhrəmanlarının şəklini çəkin.

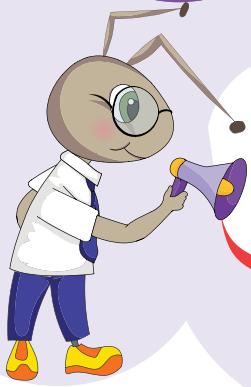

Siz bilirsiniz ki, heyvan-sevərlik də ən yaxşı xüsusiyyətlərdəndir? Heyvanların sevgisi insanları daha mərhəmətli, daha mülayim edir.

Düzgünlük, səmimiyyət, xeyirxahlıq insanın ən yaxşı xüsusiyyətləridir. Bu xüsusiyyətlər insanları yanlış davranışlardan uzaqlaşdırır.

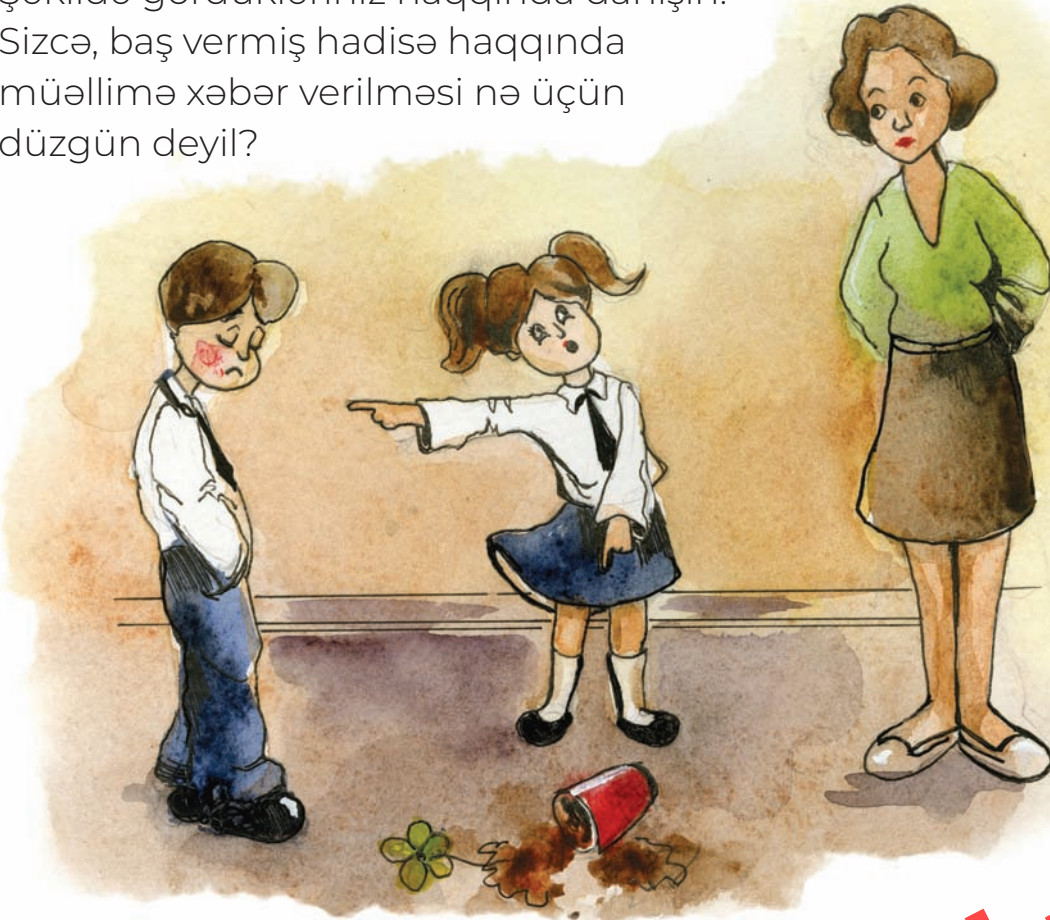
4

XOŞLAMADIĞIMIZ
XÜSUSİYYƏTLƏR

*Pis xüsusiyyətlərdən uzaq
olaq.*

*yalançılıq
paxıllıq
xəbərçilik*

Şəkildə gördükləriniz haqqında danışın.
Sizcə, baş vermiş hadisə haqqında
müəllimə xəbər verilməsi nə üçün
düzgün deyil?

Bu xəbəri yanlış hərəkət edənin özü desəydi, bunu xəbərçilik
adlandırmaq olardı mı? Başqa hansı xoşlamadığınız xüsusiyyətlər
haqqında danışa bilərsiniz?

Təsvir edilmiş xüsusiyyətlər haqqında danışın və şəkilləri aşağıdakı sözlərlə birləşdirin. Bunlardan hansı pis xüsusiyyətlərdir?

cəsarətli

qayğıkeş

tamahkar

ziyankar

Hansı şəkildə xoşlamadığınız xüsusiyyətlərə malik şagirdlər təsvir olunub? İşarələyin və fikrinizi izah edin.

GƏLİN DÜŞÜNƏK

Təsəvvür edin ki, sehrli qızıl balıq tutmusunuz. Siz hansı xüsusiyyətinizdən imtina etmək istərdiniz? Kartlara yazın və göstərin.

Hər birinizin hansısa pis xüsusiyyəti ola bilər. Vacib olan ondan xilas olmağı bacarmadır.

LAYIQTIR

YURDUMUZA BAHAR GƏLİR

Musiqisi
Cavanşir Quliyevin,
sözləri
Ramiz Rövşənindir.

“Novruz” mahnısına qulaq asağ və
Novruz bayramı haqqında danışağ.

Novruz bayramına aid adət-
ənənələrimizi sadalayın.

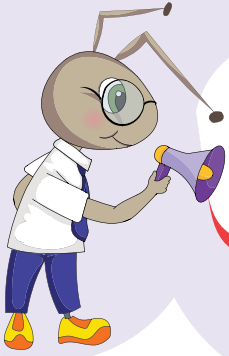

Novruzun əsas rəmzi olan səməni ni necə və nə üçün yetişdirirlər? Sınıfınızda səməni göyərdin.

LAYİHƏ

5

DİN

Dünyada müxtəlif dinlər var.

*din
dini kitablar
bayramlar*

Şekillərdə hansı dinlərə aid ibadətgahları görürsünüz? Onları bir-birindən fərqli edən nədir? Bəs ümumi cəhətləri hansıdır?

Dini kitablar haqqında nə bilirsiniz? Hansı peyğəmbərləri və dini bayramları tanıyırsınız? Sadalayın.

Sizcə, dinin davranışlarımıza göstərdiyi hansı müsbət təsirlər var?

Şekillərdə göstərilənlər hansı dinlərə aiddir? İşarələyin və hər biri haqqında danışın.

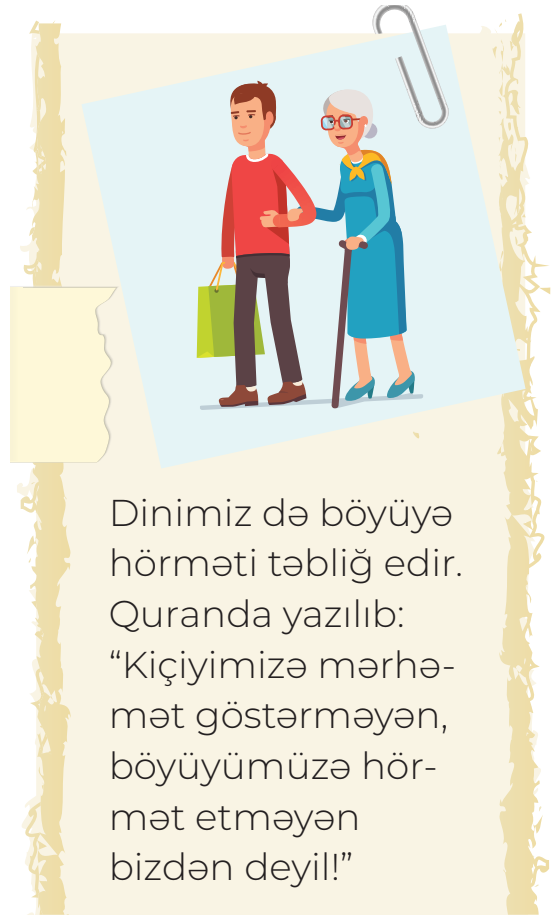
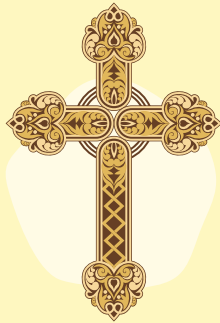
Xristianlıq

İslam

İudaizm

Bu işarələr hansı dinlərin müqəddəs kitablarında və ibadətgahlarında var?

Dinimiz də böyüyə hörməti təbliğ edir. Quranda yazılıb: “Küçüymizə mərhəmət göstərməyən, böyüyümüzə hörmət etməyən bizdən deyil!”

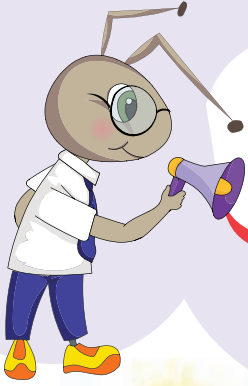
Dünya müsəlmanlarının ziyarət etdiyi yer necə adlanır?

Din insanlara Allaha ibadət etməyin yollarını izah edir. Dinlər müxtəlifdir. Azərbaycan bir çox dinlərin özünə yer tapdığı nadir ölkələrdən biridir.

6

İNSANLARA HÖRMƏT VƏ QAYĞI

*Hörmət qazanmaq
istəyirsinizsə, hörmət
etməyi öyrənin.*

*hörmət
diqqət
yardım
qayğı*

Şəkildə gördükləriniz
haqqında danışın.

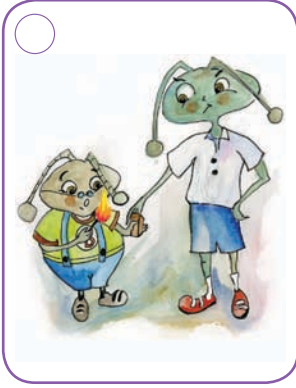
Hər iki şəkildə
gördüyünüz
münasibəti
necə adlan-
dırmaq olar?

LAYIQLI

Hansı şəkildə təsvir ediləni “böüyə hörmət” adlandırmaq olar?

GƏLİN SEÇƏK

Sizcə, şəkillərdəki adamların nə üçün qayğıya ehtiyacı var?

Yaşlılara qayğı və hörmət dövlətlərin də əsas vəzifəsidir. Bunun üçün dünyanın hər yerində qocalar evləri fəaliyyət göstərir.

Özündən böyüklərə hörmət etmək, kiçiklərə isə qayğı göstərmək borcunuzdur. Hörmət və qayğı görə insan özünü daha dəyərli hiss edir.

LAYIQLI

SEHRLİ TORBA

“Anamın köməkçisiyəm” mahnısına qulaq asağ. Mahnıda nədən söhbət gedir?

Musiqisi və sözləri

Oqtay Zülfüqarovundur.

Uşaqlar, gəlin birlikdə “Sehrlı torba” oyununu oynayağ. Bu torbanı “Yaxşı əməllər torbası” da adlandıra bilərik.

Əvvəlcə, “Mənim hansı yaxşı xüsusiyyətlərim var”, “Yaxşı insan olmağ nə deməkdir?”, “Biz hansı yaxşı əməllər edə bilərik”, “Yaxşı əməllər insana nə verir” və s. sualların cavabını tapmağa çalışaq.

LAYIHƏ

1-ci addım. Uşaqlar, kim yaxşı insan olmaq istəyir? Əlinizi qaldırın. Yaxşı vərdislərə yiyələnmək üçün daha nə etmək olar?

2-ci addım. İndi də gəlin sehri torba hazırlayaq. Evdən gətirdiyimiz torbanın üstünü istədiyimiz kimi rəngarəng boyayaq, bəzəyək. Siz öz yaxşı əməllərimizi balaca kağıza yazıb torbaya ata bilərsiniz. Onun sehri də elə bundadır. Torbanı evdə, gözünüzün hər an sataşacağı bir yerdən asarsınız. Yaddan çıxarmayın ki, hər rübün sonunda öz torbanızı gətirib sinifdə nümayiş etdirəcəksiniz.

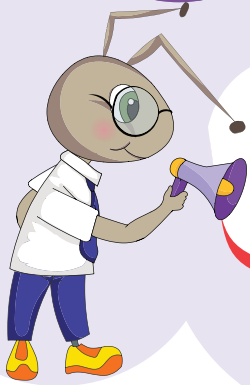
3-cü addım. İndi də bu gün etdiyiniz hansısa yaxşı əməl haqqında danışa bilərsiniz. Bu, həqiqətənmə, yaxşı əməldir? Birlikdə müzakirə edin.

4-cü addım. İndi də bir-birinizi qiymətləndirməyin zamanı çatdı. Ən gözəl, ən maraqlı əməli edənləri, ən yaxşı əməlin sahibini seçin və ona xal verin. Beləliklə, bu günün ən yaxşı əməl sahibini tapacaqsınız.

LAYİHƏ

1

SAĞLAM HƏYAT

*Əsl xoşbəxtlik
sağlamlıqdır.*

*təmizlik
qida
yuxu
istirahət*

Şəkildə gördükləriniz haqqında danışın. Sizcə, sağlam həyat dedikdə nə nəzərdə tutulur?

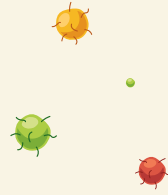
Təbiətdə olmaq sağlamlığımıza necə təsir edə bilər?
Yuxu rejiminə əməl etməsək, nə olar?

Bu qidaların hansı sağlam qidalanmağınız üçün vacibdir? İşarələməklə göstərin.

Sizcə, susadığınız zaman nə içsəniz, daha düzgündür? İşarələyin.

Sağlamlığınız üçün ən böyük təhlükə mikroblar və viruslardır. Unutmayın ki, mikroblar sabundan qorxur.

GƏLİN SEÇƏK

Hansı şəkildə təsvir edilənlərin sağlamlığınıza müsbət təsiri var? Nə üçün?

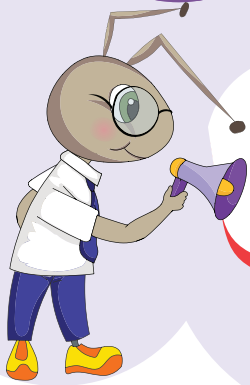
Sizcə, əhvalınız sağlamlığınıza necə təsir edir?

Sağlam qidalanaraq, təmizliyə, yuxu və istirahət rejiminə əməl edərək sağlam yaşaya bilərsiniz. Sağlamlığınızı qorumaq öz əlinizdədir.

2

GEYİMLƏRİMİZ VƏ SAĞLAMLIĞIMIZ

Havaya uyğun geyinərək sağlamlığımızı qoruyuruq.

hava geyim proqnoz

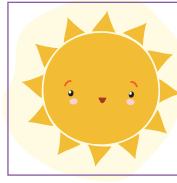
Şəkilə gördükləriniz haqqında danışın. Hava durumundan asılı olaraq şəkillərdə dəyişən nədir?

Uşaqların nə üçün belə geyindiklərinin səbəbini izah edin. Sizcə, niyə biz havaya uyğun olaraq geyinməliyik?

Havaya uyğun olaraq şəkilləri birləşdirin.

GƏLİN DÜZƏLDƏK

Şəkildəki hava proqnozunu deyın. Sabah hava necə olacaq?

Havanın necə olacağını kosmosdakı peyklərin göndərdiyi məlumatlar əsasında hesablama apararaq bilirlər.

Hər gün evdən çıxarkən hava durumuna uyğun olaraq geyinməyiniz çox vacibdir. Bununla siz həm də sağlamlığınızı qoruyursunuz.

QAYD

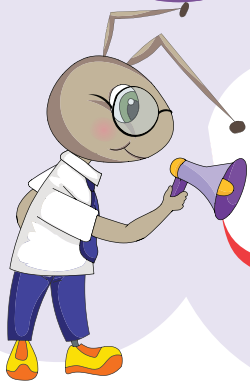

Bu şəkillərdən hansında yay fəslinə uyğun geyinilib? İşarələyin və fəsilərə uyğun geyim və əşyaları sadalayın.

3

EHTİYATLI OLAQ

*Diqqətli olmaq
həyatımızı təhlükə-
dən qoruya bilər.*

*şübhəli əşya
ünsiyyət
təhlükə*

Şəkilə gördükləriniz haqqında danışın.

Sizcə, olduğunuz yerdə şübhəli əşya gördükdə nə etməlisiniz?

Tanımadığınız adamlarla ünsiyyətdə necə davranmaq lazımdır?

Ehtiyatsız davranaraq zərər gören adam olduqda kimi köməyə çağırmalısınız?

Hansısa yad adam sizi narahat etdikdə, qorxutduqda, ilk növbədə, nə etməlisiniz?

Yaxınlıqdakı adamlardan kimisə çağırmağınız.

Polisə zəng etməlisiniz.

Həmin adamın çıxıb getməsinə gözləməlisiniz.

Oradan qaçıb uzaqlaşmağınız.

Hündürdən qışqıraraq insanların diqqətini çəkməlisiniz.

Qoçaqlıq

Gördün qonşu eyvandan
Burulub qalxır tüstü.
Yanğınsöndürənlərə
Qaç, zəng elə əlüstü.
Təcili yardım çağır
Xəstələnəndə nənə.
Onu əmanət edib,
Gedibse anan sənə.

Görsən qonşu həyətdən
Aşib keçən oğrunu.
Polisə zəng elə tez,
Söylə ona doğrunu.
101, 102, 103, 112
əzbər bil bu sayları
Onların sənin üçün
Vardı xidmət payları.

GƏLİN ARAŞDIRAQ

Metroda şübhəli bir əşya gördükdə nə edərsiniz?

- Metro polisinə yaxınlaşarsınız;
- Çıxıb gedərsiniz;
- Özünüzdən böyük kiməsə deyərsiniz.

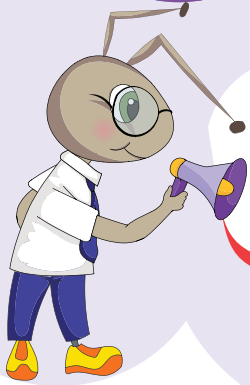

Diqqətli və cəsarətli olmaqla həm özünüzdən, həm də başqalarının həyatını xilas edə bilərsiniz.

LAYIHƏ

4

TƏHLÜKƏLİ AVADANLIQLAR

Ətrafımızda həyatımızı asanlaşdıran əşyalar var.

təhlükə
alət
cihaz

Şəkildə gördükləriniz haqqında danışın. Sizcə, evdə hansı əşyalarla ehtiyatlı davranmaq lazımdır?

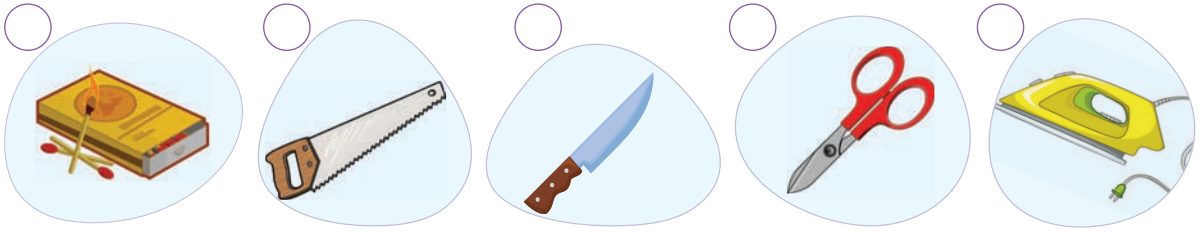
Elektrik avadanlıqları nə üçün təhlükəli ola bilər?

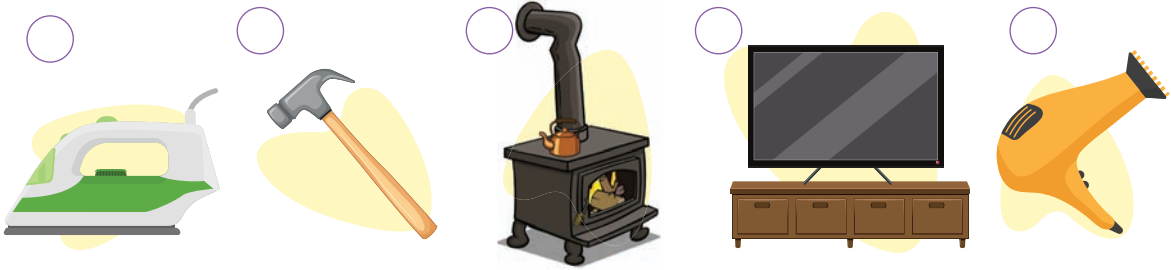
LAYIHƏ

Şəkildə gördükləriniz arasında kəsici alətləri mavi, yanğın törədə biləcək alətləri isə qırmızı rənglə işarələyin.

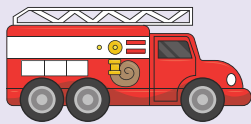

Gördüklərinizdən hansı elektrikle işləyir? İşarələyin və onlarla necə ehtiyatlı davranmaq mümkün olduğunu deyin.

GƏLİN ARAŞDIRAQ

Bu nömrələrə nə zaman zəng etmək lazım gəldiyini araşdırın və birləşdirin.

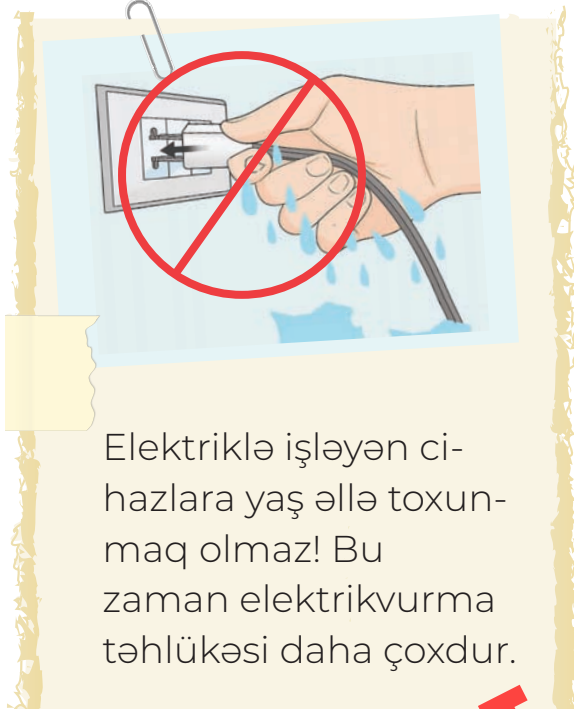

101

102

103

112

Elektrikle işləyən cihazlara yaş əllə toxunmaq olmaz! Bu zaman elektrikvurma təhlükəsi daha çoxdur.

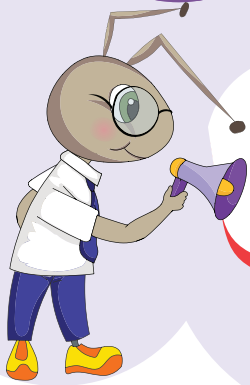

Həyatınız üçün təhlükəli ola biləcək kəsici alətlərdən, elektrik cihazlarından istifadə edərkən ehtiyatlı olmalısınız.

LAYİHƏ

5

NƏQLİYYAT NÖVLƏRİ

*Nəqliyyat vasitələri
həyatımızı daha
rahat edir.*

*maşın
metro
avtobus*

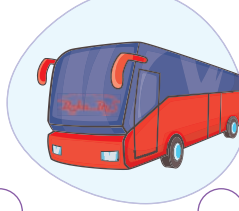
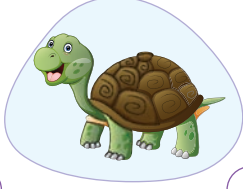
Şəkillərdə hansı nəqliyyat vasitələri təsvir edilib? Başqa hansı nəqliyyat vasitələrini tanıyırsınız?

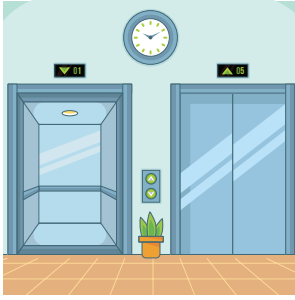
Bu vasitələr həyatınızı necə asanlaşdırır? İzah edin.

Şəkildə gördüyünüz nəqliyyat vasitələrini işarələyin və adlarını sadalayın. Siz onların hansından daha çox istifadə edirsiniz?

Şəkillərdəki vasitələr nə üçün nəzərdə tutulur? İzah edin.

Qədim zamanlarda müasir maşınların əvəzinə fərqli nəqliyyat növlərindən istifadə edirdilər. Məsələn, fayton bunlardan biridir. Amma ondan da hər kəs istifadə edə bilməzdi. Sizcə, nə üçün?

Müasir həyatımızda faytondan nə üçün istifadə edilir?

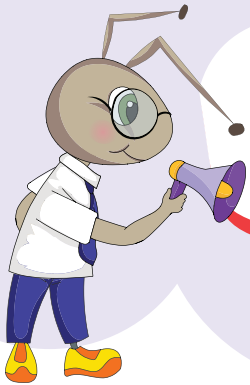

Nəqliyyat vasitələri insanların hərəkətini asanlaşdırmaq üçündür.

LAYIHƏ

6

YOL HƏRƏKƏTİ QAYDALARI

*Sağlamlığımız üçün
yol hərəkəti qayda-
larına əməl edək!*

*hərəkət
yol
qayda*

Yol hərəkəti
qaydaları nədir və
hansı şəkildə ona
əməl edilmir?

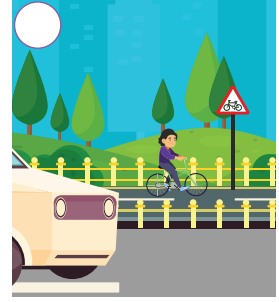
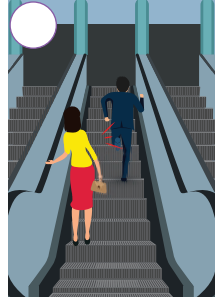
İşıqfor nə üçündür
və neçə cür olur?

İşıqfor olmayan yerlərdə hərəkəti kim nizamlayır? Piyadalar və
velosiped sürənlər yolun hansı hissəsində hərəkət etməlidirlər?

Şəkillərdən hansı metrodan istifadə qaydaları haqqındadır?
İşarələyin və izah edin.

Verilmiş yol nişanları ilə “Olar” və “Olmaz” işarələrini birləşdirin.

Olar

Olmaz

GƏLİN ARAŞDIRAQ

Maşınlar üçün olan işıqforu işarələyin və rənglərini izah edin.

DİQQƏTLİ
OL!

SVETAFOR

Sevirəm svetaforun
Yaşıl işığı yananda.
Qırmızı yandı, qorun!
Getmə, dayan bir yanda.

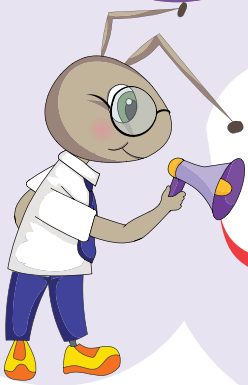
Yaşıl rəng dəysə gözümə,
O səkiyə keçirəm.
Mağazadan özümə
Yaxşı kitab seçirəm.

Yol hərəkəti qaydalarına əməl etməklə həm
özünüzdən, həm də başqalarının təhlükəsizli-
yini qorumuş olacaqsınız.

7

TƏBİƏT HADİSƏLƏRİ

*Şimşək, qasırğa,
tufan təbiət
hadisələridir.*

*fövqəladə
hadisələr*

Şəkildə gördükləriniz haqqında danışın. Təbii fəvqəladə hadisələr nə deməkdir?

Şəkildə onlardan hansılarını görürsünüz? Başqa hansı təbii hadisələr haqqında eşitmisiniz? Sizcə, təbiət hadisələri ilə qəzalar arasında hansı fərq var?

Təbii fəlakətlər baş verdiyi zaman özümüzə, ilk növbədə, nə götürməliyik? İşarələyin və səbəbini izah edin.

Sizcə, şəkillərdə hansı təbiət hadisələri təsvir edilib?

Torpaq sürüşməsi

Daşqın

Sel

Meşə yanğıını

İnsanlar torpaq sürüşməsinin qarşısını ağac əkməklə, daşqın və subasmanın qarşısını isə bəndlər çəkməklə ala bilirlər?

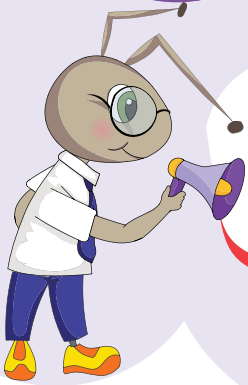

Elə təbii fəlakətlər var ki, təbiətə də, insanlara da ziyan vurur. İnsanlar bu cür hadisələrin qarşısını əvvəlcədən almağa çalışırlar.

LAYIHƏ

8

QƏZALARDAN MÜDAFİƏ

*İnsanlar bəzən
həyəcan signalı
eşidə bilirlər.*

*qəza
signalı
su
qum*

Şəkildə gördükləriniz haqqında danışın. Bu cür qəzalar necə adlanır və onlar baş verəndə necə davranmalısınız?

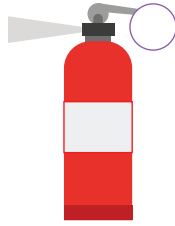
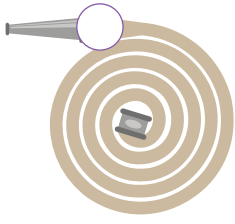

Qəzalar zamanı xilasedicilərin vəzifəsi nədir?

Şəkildəki yanğınsöndürənin əlindəki əşya nə üçündür?

Şəkildə gördüklərinizdən hansılar yanğın zamanı sizə lazım ola bilər? İşarələyin

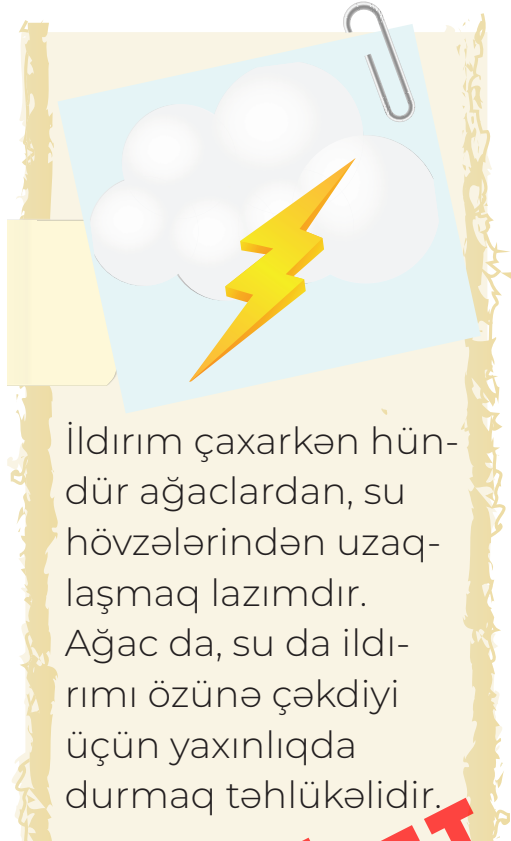
Məktəbdə yanğın təhlükəsi olduğu zaman:

- Təşvişə qapılmayın, sakit qalmağa çalışın.
- Müəllimin göstərişi ilə, bir-birinizi itələmədən binadan çıxın.
- Əgər tüstü bürümüş yerdəsinizsə, yerlə sürünərək çıxışa doğru gedin. Aşağıda tüstü az, oksigen çox olur.
- Təksinizsə, öz yerinizi qışqıraraq bildirin.

GƏLİN TOPLAYAQ

Gəlin birlikdə tibbi yardım çantasını toplayaq.

İldırım çaxarkən hündür ağaclardan, su hövzələrindən uzaqlaşmaq lazımdır. Ağac da, su da ildırımını özünə çəkdiyi üçün yaxınlıqda durmaq təhlükəlidir.

Həyəcan signalı hansısa qəzanın baş verdiyindən xəbər verir. Bu zaman böyüklərinizin yanından ayrılmamalı, verilən təlimatlara əməl etməlisiniz.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

Azərbaycan dilində

1. Ayna Uşaq Ensiklopediyası. 2002
2. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası
3. Delius, Harald. "Etik, Gunumuz Felsefe Disiplinleri", D.Ozlem. İstanbul
4. Fovqəladə hadisələrin təsnifatı (məlumat kitabı). Bakı, 2001
5. M.Qasimov. "Sağlam həyat təzi uğrunda". Bakı, 2005
6. M.Həsənov, N.Cəfərova, C.Bəhmənova. İbtidai sinif müəllimləri üçün kurikulumun məzmunu və həyata keçirilməsi yolları (metodik vəsait). Bakı, 2014, 76 s.
7. N.Əkbərov. "Ailə və cəmiyyətdə əxlaq və davranış qaydaları". "Bərəkət" nəşriyyatı, 2010
8. "Özünə və başqalarına kömək etməyi bacar" (Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyi). Bakı, 2004
9. R.Əliyeva, Q.Mustafayev, S.Hacıyeva. "Ümumi ekologiya". Bakı, 2004
10. S.C.Əliyev, H.M.Hacıyeva, N.C.Mikayılzadə. "Tibbi biliklərin əsasları". Bakı, 2004
11. S.Şahhüseynova. Etika. Bakı, 2009.
11. Ş.Ə.Topçiyeva, R.T.Qəndilov, S.Ş.Tağiyeva, Ş.Ə.Qocayev, G.N.Hacıyeva, N.Ə.Məmmədova, A.T.Hacıyeva və b. "Həyati bacarıqlara əsaslanan təhsil". Çəşioğlu, 2007
12. Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya. https://migration.gov.az/content/pdf/5acb09f3100d0_U%C5%9Faq%20h%C3%BCquqlar%C4%B1%20haqq%C4%B1nda%20Konvensiya.pdf
13. "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunu. Bakı, 2009
14. Z.Veysova. Fəal təlim metodları. Bakı, 2007, 156 c.

Rus dilində

1. A.A.Плешаков. Окружающий мир. Учебник. 1 класс. В 2 частях
2. A.A.Гин, А.Ю.Андржеевская. Окружающий мир. 1 класс
3. В.П.Цюпка. Методика преподавания естествознания в начальных классах. Белгород, 2006
4. Г.А.Чернова, Л.Г.Жукова, И.В.Митюкова. Методика преподавания обществознания в начальной школе. Москва, 2008

İngilis dilində

1. Adams, K. "Behaviour for learning in the primary school", by Learning Matters LTD 2009, 112 p
2. International Primary. Science 1, 2. Student`s book. Vector/Maths& Science
4. Oxford International Primary Science 1. Cambridge International Examinations
5. Tauber R.T. "Classroom Management, Sound Theory and Effective Practice", London, Preager Publishers 2007, 393 p
6. Wong H.K. & Wong R.T. "The Classroom Management Book", K.W.Publication INC. 2018, 305 p

Dərslikdə şairlər Mirvarid Dilbazi, Xanımana Əlibəyli, Tofiq Mahmud, Sevinc Nuruqızı, İsmayıl İmanzadə şeirlərindən istifadə edilmişdir.

LAYIHİ

LAYIH

PULSUZ

Əziz məktəbli!

Bu dərslik sizə Azərbaycan dövləti tərəfindən
bir dərs ilində istifadə üçün verilir.

O, dərs ili müddətində nəzərdə tutulmuş bilikləri
qazanmaq üçün sizə etibarlı dost və yardımçı olacaq.

İnanırıq ki, siz də bu dərsliyə məhəbbətlə yanaşacaq,
onu zədələnmələrdən qoruyacaq, təmiz və səliqəli
saxlayacaqsınız ki, növbəti dərs ilində digər məktəbli
yoldaşınız ondan sizin kimi rahat istifadə edə bilsin.

Sizə təhsildə uğurlar arzulayırıq!

LAYİH